

SÁGGAT VUOSTTILDEAMI

MÁINNASTEAPMI BRITTA MARAKATT-LABBA
SIRKUMPOLÁRA DÁIDAGIS

BRODERA MOTSTÅND

BERÄTTANDET I BRITTA MARAKATT-LABBAS
CIRKUMPOLÄRA KONST

EMBROIDERING RESISTANCE

STORYWORK IN THE CIRCUMPOLAR ART
OF BRITTA MARAKATT-LABBA

Heather Igloliorte

Britta Marakatt-Labba sággan lea fámoláš muitalanvuohki mii addá vuodoláš govvidemiid Sámi eallimis ovdal, dobbelis ja kolonialisma vuosttildeamis. Su deaivillis, dárkilis sákkaldagat govvidit daid fámoláš muitalusaid maid son gaskkustat; máleimiin náluin ja árppuin son govvida nanu sámi máhtu eatnama, sohkaavuoda, áigodagaid ja kosmologijja birra, hábmehuvvon čáppa sággon linijáiguin vilges liinni nalde ja asehis dinggat badjálaga. Oahppan duddjot juo mánnávuodas, Marakatt-Labba vuoseha iežas dáidagiin dan erenoamáš čehppodaga ja dáiddamáhtu man sámi sággan dagaha. Son ráhkada sihke áiggehis čanastaga iežas álbmoga historjáiin miehtá Sámi ja cuoigguha man dehálaš lea nannet sajis leahkima dálááiggis vástádussan joatkkahuhtti fallehemiide sámi iešmearrideapmái. Dárkilis sákkaldagaiguin son njuolga muitala daid moalkas, bistevas ja oktii bárgiduvvon gaskavuodaid

Britta Marakatt-Labbas broderier är en kraftfull form av berättarkonst som tillhandahåller historier om samiskt liv före, bortom och i motstånd mot kolonialismen. Hennes minutiöst och noggrant genomförda stygn maskerar de mäktiga berättelser hon förmedlar. I målningar med nål och tråd återger och gestaltar hon djupt känt samiskt kunskap om land, släktskap, tidscykler och kosmologi med gracilt sydda linjer och lager av tunna tyger på vita dukar. Upplärd i *duodji* från tidig ålder, visar Marakatt-Labba i sin konst på den remarkabla skicklighet och konstfärdighet som samiskt broderi inrymmer, med vilket hon frammanar en tidlös förbindelse med sitt eget folks historia i hela Sápmi och pekar samtidigt på vikten av att stärka närvaron i nuet, i motvärn mot fortsatta angrepp på samisk suveränitet. Med sina mödosamt utförda broderier där hon rättframt berättar de komplexa, obrutna och

Britta Marakatt-Labba's embroidery work offers a powerful form of storytelling that provides essential narratives of Sámi life before, beyond and in resistance to colonialism. Her minute, careful stitches belie the great narratives she depicts, each thread-painting sharing deep land-based, familial, temporal and cosmological Sámi knowledges expressed in finely sewn lines across white canvases and gauzy layers of fabric. Trained in *duodji* from a young age, Marakatt-Labba's work showcases the incredible skill and artistry that goes into Sámi embroidery, evoking a timeless connection to her people's history across Sápmi as well as the urgency to assert this continuous presence in the face of numerous affronts to Sámi sovereignty. Through her painstakingly executed embroideries, Marakatt-Labba foregrounds and reasserts Sámi rights to self-determination, despite ongoing threats to their environmental

olbmuid, eatnama ja heakkaid gaskkas, Marakatt-Labba čalmmustahrtá ja čuočuha sámiiid vuogiatvuoda iešmeardideapmái, váikko lea áige-
guovdilis uhkáduš sámiiid vejolašvuodaid vuostá doaimmahit láidesteami birra ja kultuurpolitihkalaš iešneanalašvuhiti.

Go dutken dán čállosii mon olles áiggi hirmmáštuvven got Marakatt-Labba bargut hástalt geahččat lagabut, sihke estehtihkasat ja muitaleami bokte. Ávnnasdovdu sákkalagaidda čábbat ságon ulloliáiggis dan vilges beallemašlunnis ja bihtát asehitis dinggas geasuha lahka hervoršit Marakatt-Labba teknihkalaš dárkivuoda, ja su etrenoamáš čeahpes dárkivuoda detaijjaide, ja su náka govváidit sihke olbmuid ja eallihid oalle čielgasit dušše moatti sákkalagaiguin. Sággan addá maid oalle buori vejolašvuoda njuoiga ovtasdoaimbat guovddáš osinguin duojiis su stuorra sággamiiguin, ja dáinna su dáidda seammáš šaddá gárru árbevirolaš sámiiid duođii ja sihke boares ja ođđa sámiiid muitalusaid ja njálmmálaš historijáide. Go ráhkada dáidaga mii lea nannosit čádnon iežaset kultuvrii, historijai ja máhtui, Marakatt-Labba duođašta árvvu sámiiid geahčastagain ja vásáhusain ja fállá vuostemuitalusaidan ráddedeaddji davveurohpálaš kultuvrii mii guhká lea binnudan sámiiid dáidaga ja estehtika árvvu, juste dego ráddedeaddji globála kultuura lea višgan jávohuhrit dahje jávkadahrit iežá eamiábmogiid jienaid. Nu ládje, dáidagat olles su buvttadeamis muittuha mu sággamiid birra dahkon inuhtalaš vuoras ja senior dáidáriin mu iežan servodagas. Inuhtalaš niissondáidárat geain ovdamannit seammá lánhkái lohkaeahhtun buolvvaid leat gaskkustan iežaset čiekralis čehppodaga ja máhtu goarruma ja ávdnasiid birra mii lea meardiideaddji birgemii ártkalaš birrašis, ja dál seallitua min muitalusaid, dokumentere min eallima, muitalusaid, ja min rahčamuša ja sin jur juste sákkaladagat vuosehit min kultuvrralaš bistevašvuoda.

Historijálaččat sihke sámiiid duođii Inuhtalaš *sana-
jaunniq* aggaiguin lea badjelgehččon davvi-

sammanfátade relationerna mellan människor, landet och ickemänskliga varelser, lyfter Marakatt-Labba fram och hävdar samers rätt till självbestämmande, trots aktuella hot mot samers möjligheter att utöva ett ledarskap för miljön och kulturell-politisk självständighet.

Under mitt arbete med denna essé slogs jag ideligen av hur Marakatt-Labbas arbeten både genom sin estetik och genom de berättelser hon för fram lockar till ett näsande. Materialkänslan i broderiets fnt sydda ylletråd över den vita linneuken och bitarna av tunt tyg bjuder in till att på nära håll beundra Marakatt-Labbas precisa teknik, hennes mäterliga uppmärksamhet på detaljer och hennes förmåga att med några få följsamma stygn avbilda människor och djur med största uttrycksfullhet. Broderimediet erbjuder dessutom ett utökt sätt att integrera centrala duođii-praktiker i de storskaliga broderierna, varvid Marakatt-Labbas konst på en och samma gång blir behållare för traditionellt samiskt hantverk och för gamla och nya samiska berättelser och muntliga historier. Genom att skapa konst som är djupt rotad i sin egen kultur, historia och kunskap, bekräftar Marakatt-Labba värdet av samiska perspektiv och erfarenheter och erbjuder en motberättelse till den dominerande västeuropeiska kulturen som så länge har förminskat den samiska konsten och estetikkens väde, precis som samma dominanta globala kultur har sökt tysta eller uttradera andra urfolks röster. På så sätt påminner mig konstverk från hela hennes produktion om broderier gjorda av inuitiska äldste och seniora konstruörer i mitt eget näringsområde. Inuitiska kvinnliga konstruörens föregångare likaledes genom oräkneliga generationer har förmedlat sin gedigna expertis och kunskap om sömnad och textilier, ovärderliga kvaliteter för att överleva i den arktiska miljön, och som nu bevarar våra historier, dokumenterar våra liv, berättelser och kamper och som med sina perfekta stygn synliggör vår kulturella kontinuitet.

Historiskt har både samisk duođii och Inuit *sana-
jaunniq* aggaiguin undervärderats av den

stewardship and cultural-political autonomy, by boldly storytelling the complex, unbroken and interwoven relationships between people, land and nonhuman beings.

While researching this essay, I was repeatedly struck by how Marakatt-Labba's work invites close looking, both in terms of her artistry and for the stories she tells. The materiality of the finely stitched wool thread across swaths of white linen and washes of thin textile is an invitation to get close and admire the execution and precision of Marakatt-Labba's technique, her exquisite attention to detail and her ability to depict people or animals in great clarity with just a few deft stitches. Furthermore, the medium of embroidery provides a beautiful way of integrating the important cultural practice of duođii directly into her large-scale artworks, making her art a vessel for traditional Sámi artistry and for Sámi stories and oral histories both old and new. By creating art that is deeply rooted in her culture, history and knowledge, Marakatt-Labba affirms the importance of Sámi perspectives and experiences and offers a counter-narrative to the dominant Western European culture that has long diminished the value of Sámi art and aesthetics, just as that same globally dominant culture has sought to silence and erase other Indigenous voices. In this way, artworks from throughout her oeuvre, although different in appearance and execution, remind me of the embroidery work of Inuit Elders and senior artists in my community. Inuit women artists, whose ancestors through countless generations have likewise passed down the immense sewing knowledge and expertise crucial to survival in the Arctic, now also record our histories, document our lives, stories and struggles, and depict our cultural continuity with their perfect stitches.

Both Sámi duođii and Inuit *sanajaunniq* aggaiguin have been historically undervalued by the Western European art world and yet are now rapidly gaining prominence in the global con-

málmimi d
net fuomáš
siin. Sanaj
luvvot "gie
manii, čuju
sihke boad
kultuvrrala
laš máhtu
dáfus, lea c
guilevaš est
materiála ja
ja maid dá
vuogádat? C
álbmogiin s
juhkot fokus
kadit gárvvu
go min má
jas čuvvo m
heivehedje
jahkeáigiid
ovdánan ja b
noamáš čel
leaddji gárv
suoji, čábboc
duvnonserv
Dat máhtu,
man dárba
aggaiguin h
historijálaš
ektui sirkum

Marakatt-Lab
mi dáiddam
dáidaga ja g
árbevirolaš d
áiggi dáidagi
puin su stu
nala maid lea
dimenšuvnna
áingiris *Áige n*
kandán vuost
si guokte me
eallu vuojabe
logu oaidná č
vuostalasvuot

net fuomášumi globálalaš dálááiggeidáidbirra-
siin. Sanajaumajuk aggatigut, mii sahtá jorga-
luvvot "gieđain dahkon" Nunatsiavuts suop-
manii, čujuha dáidagiidda mat leat ráhkaduvvon
sihke boadusin sealluhit ja/dahje geahččaladdat
kultuvrralaš doaimmaid ja gaskkustit inuihta-
laš máhtu mánggaid buolvvaide. Duodji, nuppi
dáfus, lea davvisámi doahpa "giehtabargui" ja
gullelaš estehtalaš doaimmat, ja sisdoallá sihke
materiála ja immateriála hutkkálaš doaimmaid,
ja maid dáiddabohtosat ja dievaslaš estehtalaš
vuogádat.² Goappeš estehtalaš doaimmat eami-
álbmogiin sierra ošiin sirkumpolára máilmmis
juhkot fokusa tekstiila duodjái, goarrumii ja ráh-
kadit gárvvuid ja iežá tekstiila dinggaid. Dalle
go min máddarat birgema dihte nuorttalaš lan-
jas čuvvo meahciealiibiid jahkásaš johtimiid ja
heivehedje iežasat orruma daid rievddadeaddji
jahkeáiggiid mielde, de ii leat nu imaš ahte leat
ovdnán ja boahhte bulvii gaskkustan dakkár ere-
noamáš čehppodaga ráhkadit biivvalis ja suodja-
leaddji gárvvuid, mat maid deattuhtit vuoinnalaš
suoji, čábbodaga, ja gutniin min eanan vuoddu-
duvvon servodahkii min erenoamáš sohkaárbbiin.
Dat máhtu, gálga, vásašus ja hutkkálašvuohta
man dárbbaha ráhkadit duoji ja sanajaumajuk
aggatigut hástala davvimáilmmi geatnegahtti
historijálaš hierarkiijaid dáidaga ja dáiddaduoji
ektui sirkumpolára álbmogiid luhtte.

Marakatt-Labba barggut vuosttildit davvimáilm-
mi dáiddamáilmmi guovttegeardán prinsihpa
dáidaga ja giehtaduoji ektui, go nanne iežasat
árbevirolaš duddjoma sierra oktavuođaide dála-
áiggi dáidagii, gos son duodas "mále" ulloárp-
puin su stuorra beallemasgokčasiid ja vuložiid
nala maid lea gávdnan. Moatti su ođđa bargguid
dimenšuvnnat, dego ovdamearkka dihte gudne-
áigir *Áige mátkosteapmi* (2023) lea ovdamear-
kanán vuosttildeapmái. Olgeš bealis dán goas-
si guokte mehtera govdeš dáidagis lea stuorra
eallu vuojaeame čázadaga rastá, ja sin stuorra
logu oaidná čorvviid čielga čáhppes kontuvrraid
vuostálasvuohtan deariin alit dinggain mat lea

hállar okad uppmárksamhet i globala samtid-
skonstmiljoer. Sanajaumajuk aggatigut, som
kan ooversáttas till "saker gjorda för hand" i Nu-
natsiavuts dialekt, refererar till de konstverk
som skapats både som resultat av att bevara
och/eller experimentera med kulturella prakti-
ker och med att formella inuitisk kunskap över
flera generationer. Duodji, å andra sidan, är ett
nordsamiskt begrepp för samiskt "hantverk" och
relaterade estetiska praktiker, som omfattar
både materiella och immateriella kreativa prak-
tiker, inklusive resulterande konstverk och ett
komplett estetiskt system.² Båda dessa estetis-
ka praktiker av urfolk från olika delar av den
cirkumpolära världen delar ett fokus på textilt
hantverk, sömnad och på att göra kläder och
andra textila ting. För att överleva i det nordliga
rummet följde våra anfäder de vilda djurens årlig-
ga migrationer och anpassade sin tillvaro enligt
de föränderliga årstiderna. Det är inte överras-
kande att de har utvecklat – och till nästa genera-
tion förmedlat – sådan sofistikerad färdighet i att
skapa varna och skyddande kläder vilka också
betonar andligt skydd, skönhet, och respekt för
våra landbaserade samhällen med våra speci-
fika släkter. Den kunskap, färdighet, erfarenhet
och kreativitet som behövs för att skapa duodji
och sanajaumajuk aggatigut utmanar trovärdigt
den västerländska konstens påbud av historiska
hierarkier med avseende på konst och hantverk
på de konstnärliga praktikerna hos cirkumpo-
lära urfolk.

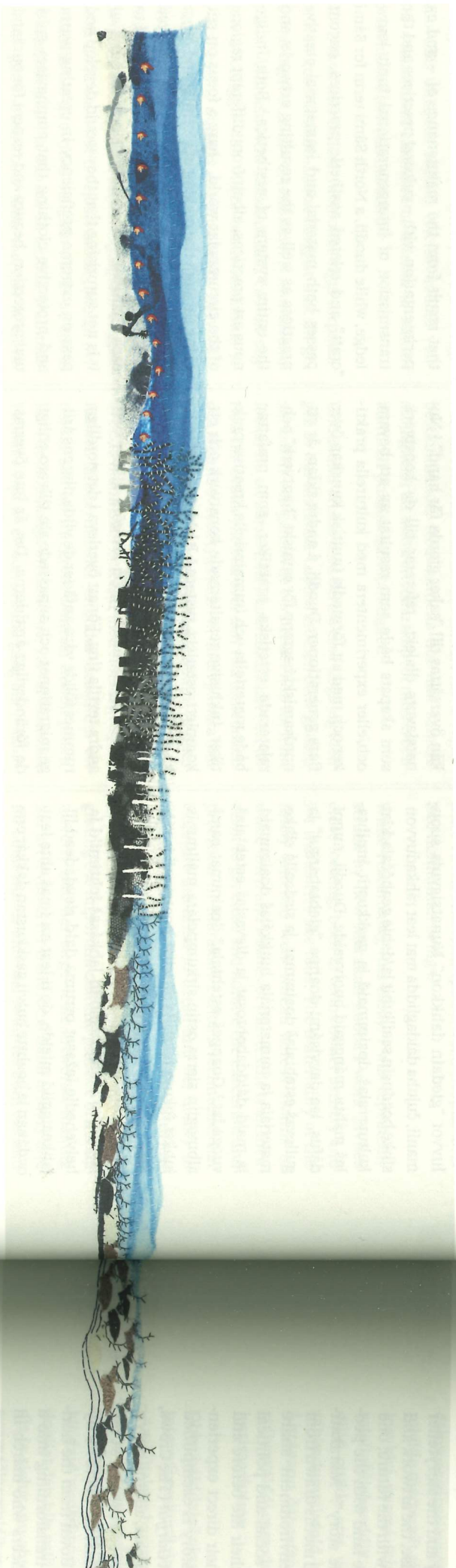
Genom att införa sin traditionella duodjipraktik
i en samtidskonstkontext – när hon "målar" med
ylletråd på sina stora dukar av lin och på under-
lag av funnet material – trotsar Marakatt-Labbas
arbeten den västerländska konstvärldens binära
princip där konst och hantverk ställs mot varan-
dra. Blott skalan i nyare arbeten som den ambi-
tiösa *Áige mátkosteapmi* (En resa i tid, 2023)
exemplifierar detta motstånd. Från den högra
delen av detta närapå två meter breda konstverk
simmel en väldig renhjord över ett vattendrag.

at autonomy,
unbroken and
n people, land
was repeatedly
work invites
er artistry and
erality of the
oss swaths of
xtile is an invit-
execution and
echnique, her
her ability to
clarity with just
e, the medium
ful way of inte-
actice of duodji
works, making
mi artistry and
es both old and
y rooted in her
Marakatt-Labba
ni perspectives
unter-narrative
ean culture that
of Sámi art and
bally dominant
and erase other
artworks from
gh different in
me of the em-
senior artists in
artists, whose an-
trations have like-
se sewing know-
survival in the
ories, document
, and depict our
erfect stitches.

ajajaumajuk agga-
dervalued by the
and yet are now
n the global con-

temporary arts milieu. Sanajaumajuk aggatigut,
simply translated as "things made by hand" in
the Nunatsiavut dialect, refers to the artworks
that result from the maintenance of – and ex-
perimentation with – cultural practices and the
transmission of intergenerational Inuit know-
ledge, while duodji, a North Sámi term for Sámi
"craft" and related aesthetic practices, encom-
passes both material and immaterial creative
practices as well as the resulting artworks and
the entire system of aesthetics.² Both Indige-
nous art practices, albeit from different regions
of the circumpolar world, share a focus on stit-
ching through the making of clothing and other
sewn items. Given that our ancestors followed
migratory wildlife and continuously adapted to
each changing season in the North for survival,
it is not surprising that they would develop and
pass on extreme proficiency in creating warm
and protective clothing that emphasises spiri-
tual protection, beauty and respect for our land-
based community and familial connections. The
knowledge, skill, experience and creativity re-
quired to create duodji and sanajaumajuk agga-
tigut present a persuasive challenge to imposing
Western art historical hierarchies of fine art and
craft on circumpolar Indigenous art practices.

Marakatt-Labba's work defies the Western art
world's fine art/craft binary by amplifying her
traditional duodji practice within contemporary
art contexts, effectively "painting" with wool
thread on her large linen or found-material can-
vases. The scale alone of recent works such as
the ambitious *Áige mátkosteapmi* (Journey in
Time, 2023) exemplifies this defiance. A massive
reindeer herd swims across a body of water from
the right side of this nearly two-metre-wide work,
their great numbers suggested by the bold black
outlines of antlers against pale blue strips of fab-
ric that have been layered to create depth and
depict a distant horizon. The reindeer are headed
towards a stand of trees to the left, behind which
Sámi eagerly lie in wait. The oversized canvas
reflects the boundlessness of Sápmi. Thus, the



Älge matkostreapmi / En resa i tid / Journey in Time, 2023, 37x176 cm.
Såtkadat applikasuvnain / Broderi med applikation / Embroidery with applique.
MARKK Museum am Rothenbaum.

bordjuvvon badjálaga vai ráhkada čiekŋnais gova ja govvida almmiravdda guhkkín. Bohccot lihkket muorrobottu vuostá gova gurot oassái, gos sápmelaččat ángirrit vurdet. Dat stuorra gov- vadáidda vuoseha Sámi rájáhsuvoda. Ii dušše vásit sággama málemin, muhto váldá maid his- torjámálema dearttu, muhto erenoamáš sámi mutalusain eanadagain ja báiktiin fáddan.

Eamiálbmogiidida máilmmiviidosáččat historjja mutaleapmi lea guovddáš oassi kultuvrraáš identitehta, bistevasuvoda ja servvoštallamis, gaskaoapmi gaskkustit historjja ja árbevieru buolvvas buvvi. Ležas álgoálgejeaddji girjijs *Decolonizing Methodologies* (1999) Māori dutki Linda Tuhiwai Smith cuiggodii ahte eamiálb- mogiid mutalusain ii leat okta mearkkašupmi muhto mánga. “Jurdda máidnasiiguin ii leat dušše muitallit máidnasa, dahje álkes vuogi

Renarnas stora antal indikerar av renhornens distinkta svarta konturer kontrasterade mot rem- sorna av blått tyg som applicerats i flera lager för att skapa djup och gestalta en avlägsen horisont. Renarna rör sig mot en trädklunga i verkets vänst- ra del, bakom vilken en grupp samer ivrigt väntar. Den stora duken återspeglar Sápmis gränslöshet. Inte bara upplevs broderiet som måleriskt, det antar också historiemåleriets tyngd men med en specifik samisk berättelse om landskapet och platsen som sitt ämne.

För urfolk i ett globalt perspektiv är historiebe- rättandet en essentiell del av kulturell identitet, kontinuitet, och samhälle för, ett medel ägnat att förmedla historien och traditioner från en generation till nästa. I sin banbrytande bok *De- colonizing Methodologies* från 1999 pekade den maoriska forskaren Linda Tuhiwai Smith på att

embroidered work appears painterly and takes on the gravitas of a history painting, as its title implies, with a distinctly Sámi story of the land as its subject.

Storytelling is an essential aspect of cultural identity, continuity and community for Indige- nous Peoples globally, a vessel for passing down their history and traditions from one generation to the next. As Māori scholar Linda Tuhiwai Smith outlined in her 1999 watershed text *Deco- lonizing Methodologies*, Indigenous stories do not have one but a plurality of meanings: “The point about the stories is not that they simply tell a story, or tell a story simply. These new stories contribute to a collective story in which every Indigenous person has a place.”³ More recently, Stó:lō scholar Jo-ann Archibald (also known by her Stó:lō name, Q’um Q’um Xilem) coined

mielda máinnastit. oasi kollektiiva mái motolbmui lea sadi Jo-ann Archibald ((eamiálbmogiid doahp (eamiálbmogiid mái te dan mánggadátot lea eamiálbmogiid dáiddahámiid doahp gaskkustit árvvuidd, máilmmigovaid, má vuodduduvvon máh gaskkustuvvon dolo ustibiguin čilge ná:

Máinnasteami gask bokte mii rasttilidit čiekŋaleapmo ipmá buot eallii heakkaig



terly and takes
ing, as its title
ory of the land

ect of cultural
nity for Indige-
r passing down
one generation
Linda Tuhiwai
rshed text *Deco-*
ous stories do
meanings: "The
they simply tell
ese new stories
in which every
³ More recently,
id (also known
i Xiiem) coined

miele máinnastit. Dát odda máidnasat buktet
oasi kollektiiva máidnasii gos juohke eamiálb-
motolbmui lea sadij.³ Easká ládje Sto:lo-dutki
Jo-ann Archibald (Q'um Q'um Xiiem) lea gea-
vahišgoahtán doahpaga "Indigenous storywork"
(eamialbmogiid máinnasteapmi) deattuhan diih-
te dan mánggadáfot barggu mii máinnasteapmi
lea eamiálbmogiid luhtte, guoimmuheami ja
dáiddahámiid dobbelis; máidnasat oahpahit ja
gaskkustit árvvuid, ehtalaš veardadallamiid ja
máimigovaid; máidnasat leat gáldut dutkan-
vuodduvvon máhttui mii lea njálmmálaččat
gaskkustuvvon doloža rájis.⁴ Archibald bargo-
ustibiiguin čilge ná:

Máinnasteami gaskavuoda dimenšuvnnaid
bokte mii rastlilit áiggi ja lanja, mii gávnnađit
čiekaleappo ipmárdusain guhte guoimmiis,
buot ealli heakkaiguin, eatnamiin ja

urfolks berättelser inte har en betydelse utan
många: "Poängen med berättelserna är inte bara
att berätta en historia, eller att med enkla medel få
en historia berättad. Dessa nya berättelser bidrar
till en kollektiv berättelse där varje urfolksper-
son har en plats."³ Mera nyligen har Sto:lo-forska-
ren Jo-ann Archibald (också känd under sitt Sto:-
lo-namn: Q'um Q'um Xiiem) myntat begreppet
"Indigenous storywork" (urfolksberättande) för
att understryka det komplexa arbete berättandet
utför hos urfolk, utöver att verka som underhåll-
ning eller en konstform: berättelser lär och för-
medlar värderingar, etiska översväganden och
världsbilder; berättelser är källor för forsknings-
baserad kunskap som traderats alltsedan urmin-
nes tider.⁴ Archibald med kollegor förklarar:

Genom berättandets interrelationella dimen-
sioner kan vi överskrida tid och rum, vi möts

the term "Indigenous storywork" to emphasise
that stories do complex work within Indigenous
communities beyond serving as entertainment
or as an art form: stories educate and impart
values, ethics and world views; stories are sour-
ces of research-based knowledge passed down
from time immemorial.⁴ As Archibald and colle-
agues explain:

Through the interrelational dimensions
of storywork we transcend time and space,
connecting on deeper levels of understanding
with each other, with all living beings, with
the earth and the multiverse. Indigenous
storywork expresses encounters with
oppressive systems as storied experiences,
speaking back as a way to counter the
violence of colonial storytelling... Indigenous
storywork is a global family that is mobilising

multiversumiin. Eamiálbmogiid máinnasteapmi cealká gávnnademiid vealaheddji vuogádagaiuin nugo vásáhusat máinnashámiin, gos sárdnut ruovtoliuotta lea okta vuohki vuostildit daid koloniála muitalusaid veahkaválddášvuoda... Eamiálbmogiid máidnasat lea oppamálmimálaš veahka miil lea gárvaneami rásseruottasidda ja sosiála vuolggalašvuhitii juohke servodardásis.⁵

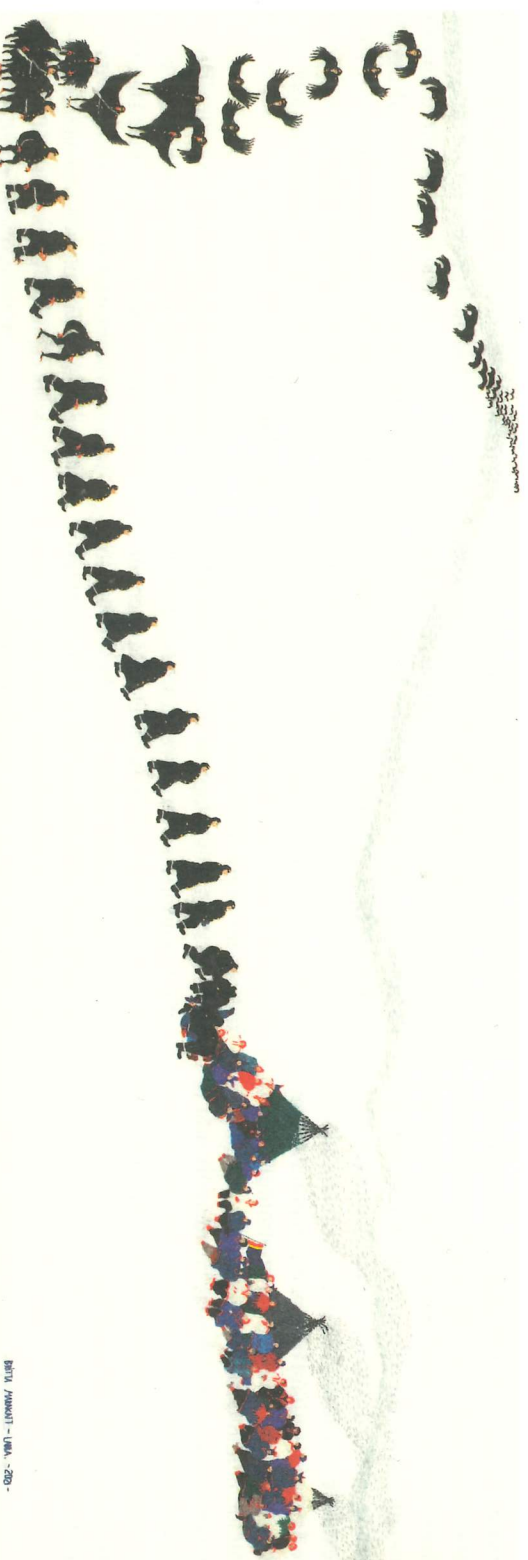
Máinnas ja máinnasteadji, dahje Marakatt-Labba oktavuodas, dáidda ja dáiddat, “čatná vásánáiggi boahpteiggiin, ovrra buolvva nuppiin, eatnama olbmuiuin, olbmuid muitalusai- guin, Smitha leiđi?”⁶ Marakatt-Labba moalkas- designmotiiva vuolggasajiin sámi estehtalaš doaimmain ja su birrasis gaskustuvvo su čiek- nalis máhttu sámiid sosiála ja politihkalaš his- torijá, ja eallin ovdal ja dobbelis koloniserema, muhto maid vásáhusat koloniseremis. Historijá ovdanbukto su stuorra epinkalaš ja dovddas buktagis *Gárrjiat* (1981), man son 2021 fás ráhka- dii replihkkán, dušše ovttain lasihuvvon sámi leavggain earohan dilte oriñiála ja replihka.

i en djupare förståelse med varandra, med alla levande varelser, med jorden och multi- versum. Urfolks berättande uttrycker erfaren- heter av möten med förtryckande system i berättelsens form, där att tala tillbaka är ett sätt att motarbeta de koloniala berättelsernas våld... Urfolks berättande är en global familj som mobiliserar för gräsörtter och för social rättvisa i varje samhällelig gemenskap.⁵

Berättelsen och berättaren (eller i Marakatt- Labbas fall: konstverket och konstnären) “för- binder det förflyttna med framtiden, en gene- ration med en annan, ländar med människorna och människorna med berättelsen, enligt Smith.”⁶ Marakatt-Labba intrikata former och motiv med ursprung i samiska estetiska praktiker och miljöer förmedlar hennes djupa kunskap om samernas sociala och politiska historia, inklu- sive livet före och utöver koloniseringen, men även de direkta erfarenheterna av kolonise- ringen. Historien exemplifieras i hennes episka välkända verk *Gárrjiat* (Kråkorna, 1981), som hon 2021 återskapade i en replik, med endast

for grassroots transformation and social justice at the community level.⁵

As Smith contends, the story and the storyteller (or as in Marakatt-Labba’s case, the artwork and the artist) “connect the past with the future, one generation with another, the land with the people and the people with the story.”⁶ Marakatt- Labba’s intricate designs and motifs drawn from Sámi aesthetics and the environment share her deep knowledge of the social and political history of Sámi, including their life before and beyond colonisation and their direct experiences of colonisation. This history is exemplified in her epic, well-known work *Gárrjiat* (The Crows, 1981), which she recreated in 2021, adding only a Sámi flag to differentiate between the two works. In both versions, an ominous flock of crows fly- ing in a straight line swoop down from the horizon beyond the mountain, transforming into a row of black-clad police officers who march in single file towards a group of peacefully demon- strating Sámi. When the officers and the demon- strators meet, violence erupts. Created during



Garriat / Kråkorna / The Crows, 2021, 65×135 cm.
Såktadad / Broderi / Embroidery.
Courtesy of the artist.

Goappeš veršuv
girde njulges ill
dobbelis ja set
čáhpesgárvu
mielde máser
joavku vuost
mielláčájea
djiid guđe e
ráhkaduvui c
Álitráanu čáh
stáhaváldi g
lastima ihtma
Obba bálddala
internáhtasku
– Archibald ja b
juohkt maidd
Sii oalvvildit
kit daid muit
doallat dán hi
dis ja stielus, i
noamážiit eam
vejolašvuoda
máinnasteam
laheami birra
eamiálbmot
vuostastinn
rain ja addá
dárboi máhc
vuodaid, giel
leat viggan r
muitalusat] č
kilduvvon m
humorii, poe
ja iežá rehála
ke muitalus
historijá ektu
kultuvrras ja
lanja gos sám
nalisvuohra s
ovtta muitab
de mat leat be
Eamiálbm
dit mánggaic
dusmáidnas

the Altta River between 1978 and 1982, *Gárrjatt* depicts the ferocity of the state yet also stories of the rise of Sámi resistance.

Writing in a parallel context about the importance of sharing even the most difficult stories – in this instance, stories of Indigenous residential school survivors in Canada – Archibald and colleagues note that “we have a responsibility to share these storied understandings with others, to keep these embers alive in our heart, mind, body and spirit, so that future generations, especially Indigenous children and youth, have opportunities to learn and live Indigenous storywork.” Histories of violence and oppression are as critical as other Indigenous stories; they speak to Indigenous resilience and the strength of our cultures and give context and urgency to the necessity to reclaim and restore the practices, spirituality, language and knowledge that colonial forces have tried to strip from us. In Smith’s words, “[Our stories about] the colonial past [are] embedded in our political discourses, our humour, poetry, music, storytelling and other common sense ways of passing on both a narrative of history and an attitude about history.”⁸ In Marakatt-Labba’s storywork on her history, culture and knowledge, she makes space for the depth and complexity of Sámi life, not limited to one narrative or story but encompassing many that overlap and interrelate.

Indigenous storywork can involve a range of different themes and topics, including creation stories, histories of colonisation and resistance, and personal and family stories. It can also take many different forms, such as oral and written stories, visual expressions, dance and performance-based storytelling. Scots-Lakota art historian Carmen Robertson, for example, has recently engaged with Archibald’s conceptualisation of storywork through the visual arts. She argues that, for Indigenous Peoples, the visual arts can be a compelling form of storytelling that galvanises community by visualising ways of knowing

mellan original och replik. I både versionerna syns en olycksbådande flock kråkor som flyger i en rät linje från horisonten bortom bergen och sveper ner på marken, varpå de förvandlas till svartklädda poliser som på rad marscherar mot en grupp fredligt demonstrerande samer. Våld uppstår när poliserna och demonstranterna möts. *Gárrjatt*, som tillkom under de historiska protesterna mot vattenkraftsutbyggnaden av Altaälven, gestaltar statsmaktens grymhet men också det samiska motståndets uppkomst.

I ett parallellt sammanhang – om överlevare från internatskolor för urfolk i Kanada – skriver Archibald och kollegor om vikten av att dela med sig även av de svåraste historierna. De menar att “vi har ett ansvar för att dela dessa berättade förståelser med andra, att hålla denna glöd levande i vårt hjärta, själ, kropp och ande, så att framtida generationer, särskilt barn och ungdomar av urfolk, ges möjligheten att lära av och leva urfolks berättande.” Historier om våld och förtryck är lika kritiska som andra urfolksberättelser; de talar om urfolks resiliens och om styrkan i våra kulturer och ger kontext och aktualitet till behovet att återta och återställa de praktiker, spiritualitet, språk, och kunskap som koloniala krafter har försökt beröva oss. Med Smiths ord: “[Våra berättelser om] det koloniala förflutna [har] bäddats in i våra politiska diskurser, vår humor, poesi, musik, historieberättande, och andra sansade sätt att föra vidare både berättelser om historien och attityder gentemot historien.”⁸ Genom sitt berättande om sin historia, kultur och kunskap, skapar Marakatt-Labba ett rum där den samiska tillvarons komplexitet och djup uttrycks, där många berättelser och historier överlappar och relaterar till varandra, utan att begränsas till en enda.

Urfolks berättande kan omfatta en mängd teman och ämnen, inklusive skapelseberättelser, historier om kolonisering och motstånd, och personliga och familjehistorier. Det kan också anta många olika former, från muntliga till skrivna

gärde njulges linnjá mielde albmervaddas várid dobbelis ja seivot dievvái, ja de nuppástuvvet čáhpesgárvovvon poliissaide mat gárgadasaid mielde máserjeit ráfálaš sámii miellačájeheadji joavkku vuostá Stuibmi buollá go poliissat ja miellačájeheadjit deaivvadit ja miellačájeheadjiid gudde eret veahkaválddiin. *Gárrjatt*, mii ráhkaduvvui daid historijálaš vuostálástiimiid Alttaeanu čáhcefápmohuksema áiggi, govvida stáhtaválddi garrodaga muhto maid sámii vuostálastima ihtima.

Obba bálddalaš oktavuođas – birgejeddiid birra internáhtaskuvllain eamiálbmogiidda Kanadas – Archibald ja bargoustibat čállit man dehálaš lea juohkit maid daid váddaseamos muitalusaid. Sii oaivvildit ahte “mis lea ovddasvástádus juohkit daid muitaluovvon ipmárdusaide earáiguin, ja doallat dán hila eallin min váimmus, sielus, gorudis ja sielus, nu ahte boahpteáiggi buolvvat, erenomážit eamiálbmogiid manát ja nuorat, addot vejolašvuoda oahppat ja eallit eamiálbmogiid máinnasteami.” Muitalusat veahkaválddi ja vealahkami birra leat seammá kritihkalaččat go eará eamiálbmotmuitalusat; muitalit eamiálbmogiid vuostalastinnávccas birra ja fápmu min kultuvrrain ja addá konteavstta ja áigeguovilisvuoda dárbbui máhcahit daid doaimmaid, vuoigppalašvuodaid, gielaide, ja máhtuid maid koloniala fámut leat viggan rivvet mis. Smith sániiguin: “[Min muitalusat] dan koloniala vássánaiggis [lea] siskilduvvon min politihkalaš diskurssaide, min humorii, poesijai, musihkkii, máinnasteapmái, ja ieža rehálaš vugiide doalvut viidaseappot sihke muitalusaid historijá birra ja miellaguottuid historijá ektui.”⁸ Su muitaleami bokte historijás, kultuvrras ja máhtus, Marakatt-Labba ráhkada lánja gos sámii leahkima kompleksiteahta ja čiekralisvuotta sáhtta sánáiduvvot, váikko ii rádje ovttá muitalusii dahje historijái, muhto mánggai-de mat leat badjálaga ja čatnet oktii.

Eamiálbmogiid máinnasteapmi sáhtte siskkilidit mánggaid fáttaid, ja dasa gullo maid sivdnádusmádnasat, historiját koloniserema birra ja

e storyteller artwork and future, one with the people.”⁶ Marakatt-Labba’s storywork on her history, culture and knowledge, she makes space for the depth and complexity of Sámi life, not limited to one narrative or story but encompassing many that overlap and interrelate.



vuostitileamnit, ja persovnnalaš ja veahkahistoriját; sáhttá maid leahkt mánggaid hámiin, njálmmáš gitta čallon muitalusat, visuaala cealkamušat, dánsa ja performance-vuodduduvvon máinnasteapmi. Scots-Lakota dáiddahistorihkar Carmen Robertson lea ovdamearka dihtre easká geavahan Archibalda konseptualisema máinnasteamis govvádáidagis. Son oavvilda ahte eamiábmogiidda govvádáidda sáhtta leat geasuheddji muitalanhápmi mii nanne okta-vuoda go visualisere máhttohámiid mat leat buorin gudni, lornolašvuhiti (resiprostehtiti) ja dilálašvuodaide. “Ráhkadaproseassa bokte muitalus doaimmahuvvo; šaddá vejolaš doaimmahit ja sáhttá danne doaimmat vuolggaheddjiin ja pedagogalaš bearráigeahčuim.”⁹ Juste nugo Smith, Robertson ákkastallá ahte dát bargu leat eanet go lihht muitalusaid: “Earret go visuaal-laččat cealkit áigeuvodilis sohka dilálašvuodaide, iearuhit [dáidagat] linjeara dáiddahistorjá. [Dat] artikulere got muitaleapmi gonihpa dábalaš (loga davvimaálmmi) áigeipmárušaid, ja čatná oktii vássánaiggi, dálaáiggi, ja boahtteáiggi geččáide, kurahtoriidda ja dutkiide.”¹⁰

Mángasat Marakatt-Labba barguin govvidit guhkes ja moalkkas sággon muitalusaid su beallemáslimiide. Bulktagat govvidit orruma luondus ja cealká sámii bálkkálaš máhtu ja vásáhusa. Dan dihte go sadiji lea vealtameahttun oassi sámii kultuvrras de dihtomielalaččat vuoruhuvvo Marakatt-Labba barguin, ja son deatnaha dán vel eanet go vállje biđiat su govaid sadiášaš lanjaide, ja dáinna sihke govat ja biras gos leat šaddet dehažažžan. Min čálmmiit lihket siivvožit dárkkilis barggu miehtá nugo *Vássán áigi* (2022–2023), gos dáiddar vuoseha bohccuid ja boazobargiid ovttas guvgesalit jorri uskkádat, su mihtilmas rukses ádestoalpuiguin goappes bealde, ja bohccot gurggiidit čáda. “Uskkádağa” olggobealde bohccot geažuhuvvojit čáhpes sákkaldagaiguin dego sáhcosárgumat, muhto siskkoibealde de govviduvvojit dego jorba figurrat sággogjuuvvon vilges uluiin, soaita čuñuhussan áigái go bohcco biebmui lei valli. Gierddu sisk-

berättelser, visuella uttryck, dans och performativ berättande. Scots-Lakota konsthistoriker Carmen Robertson har till exempel nyligen applicerat Archibalds konceptualisering av berättande till bildkonsten. Hon menar att för urfolk kan bildkonst vara en tilltalande berättandeform som stärker gemenskap genom att visualisera kunskapsformer som centerar respekt, reciprocity och relationalitet. “Berättelsen aktiveras, görs möjlig att agera på, genom dess tillkomstprocess och kan därmed verka med agens och pedagogisk omsorg.” Likt Smith, argumenterar Robertson för att dessa arbeten är mer än behållare för berättelser: “Förutom att visuellt uttrycka aktuella släktskapsförhållanden, ifrågasätter [konstverken] linjär konsthistoria. [De] artikulerar hur berättandet kullkastar konventionella (läs västerländska) tidsuppfattningar, och sammanför det förflytna, nuet, och framtiden för betraktare, curatorer och forskare.”¹⁰

Många av Marakatt-Labbas arbeten porträtterar långa och vindlande berättelser, broderade på hennes linne dukar, som återger visstelser i landskapet och uttrycker samisk platsbaserad kunskap och erfarenhet. Plats ges avsiktligt företräde i Marakatt-Labbas arbeten eftersom det är ett essentiellet element i samisk kultur, något hon ytterligare understryker genom att inramma hennes motiv med runslig frikostighet, varmed både de aktuella motiven och den omgivning de är en del av, tilldelas vikt och värd. Våra ögon rör sig långsamt över detaljrika verk som *Vássán áigi* (En svunnen tid, 2022–2023), där konstnären visar på renar och samiska renskötare tillsammans inuti en blekblå virvlande portal, med hennes karaktäristiska röda stängselstolpar avgränsande var sida, och med renar som passerar genom. Utanför “portalerna” antyds renarna med svarta stygn som liknar streckteckningar, men inuti avbildas de som fylliga figurer av broderad vit ull, kanske som en hänvisning till en tid med fler renar och föda i överflöd. Inuti cirkeln bär renarna röda renhorn, ännu en tidsangivelse då renarna fejlar sina horn sent på sommaren. Genom dessa

that centre respect, reciprocity and relationality. She writes, “Through the process of *making*, story is activated, actionable, and therefore serves as an active agent with pedagogical concern.” Like Smith, Robertson argues that these works are more than mere vessels for stories: “In addition to visually expressing ongoing kinship ties, [the artworks] contest linear art histories. [They] articulate the ways storytelling serves to upend conventional (read Western) notions of time, to bring the past, present, and future together for viewers, curators and scholars.”¹⁰

Many of Marakatt-Labba's works portray long and meandering narratives, stitched across her linen canvases, which reflect the time spent on the land, expressing Sámi land-based knowledge and experience. Place is deliberately foregrounded in her work because it is integral to her culture, and she imparts this significance by framing her subjects with considerable space, imbuing with importance not only the perceived subjects but also the environment they are a part of. Our eyes travel slowly across detailed works such as *Vássán áigi* (A time bygone, 2022–2023), wherein the artist shows reindeer and Sámi reindeer herders together within a swirling portal of pale blue, with her signature red fence posts demarcating each side and reindeer passing through. Outside the portal, the reindeer are suggested with black stitches that look like line drawings; inside they are vigorously depicted with thick layers of white wool embroidery, perhaps speaking to a time when reindeer were more plentiful and well-fed. The reindeer inside the circle also bear red antlers – another hint to their temporality as the shedding of their velvet implies that it is late in the summer. Through these and other signifiers, the artwork brings us into Sámi time and space. In this way, we come not only to understand visually, for example, the act of reindeer herding, but also appreciate how it has existed since time immemorial, outside of colonial realities, providing a sense of Sámi ontology and epistemology. Marakatt-Labba's

kobealde bo
áigediedáh
čákkágeasi.
vállá min
sihke visua
ja árvvusat
loniáda duc
okta oassi
šaddá beas
let ipmárdu
bideaddji n
gelimnjáid g
doaimmaha

Go mii á
da gávdno d
vimaálmmi
migvovaid ol
iseret got e
ledje fas m

kapitalisma olggobealde. Ovdamearka dhtne buvttá *Biebmovuorká* (2020) dáiddár návddaša dan riiggodagas maid Sámi eatnamat ja čázadašat fállat, ja vuoseha badjelmeari ollu luosa aitt čázis ovdabeale ja boazu muohttagis badjelis, čáppa dieváiiguin ja duoddariiguin mat deaivvadit šerres almmiin guhkin dobeelis. Dáinna buktagiin dáiddár defnere ipmárdusa dorvvolaš ealahusas ja ekonomijias sámi geahčastagas, ja cuoigguha dan riiggodahkii mii lea sámi eatnamis, jus mii dušše sáhttit gudnejahhtit, háldadit ja doalahit dan. Márgasat Marakatt-Labba bargguin vuosehit čiekralis ja gudnejahhti doalahdumi eatnamii ja lundui, seammás go cealká balu dan lassánan globála liegganeapmái ja daid biraskaststrofaide maidda olbmot leat sivalaččat, báiddalaččat dan bastilis kritihkas dan lassánan “ruoná kolonialismmain” mii uhkida agtbeaivái bilistit sámi eallima ja ruovttoguvlluidda. Kritihkka

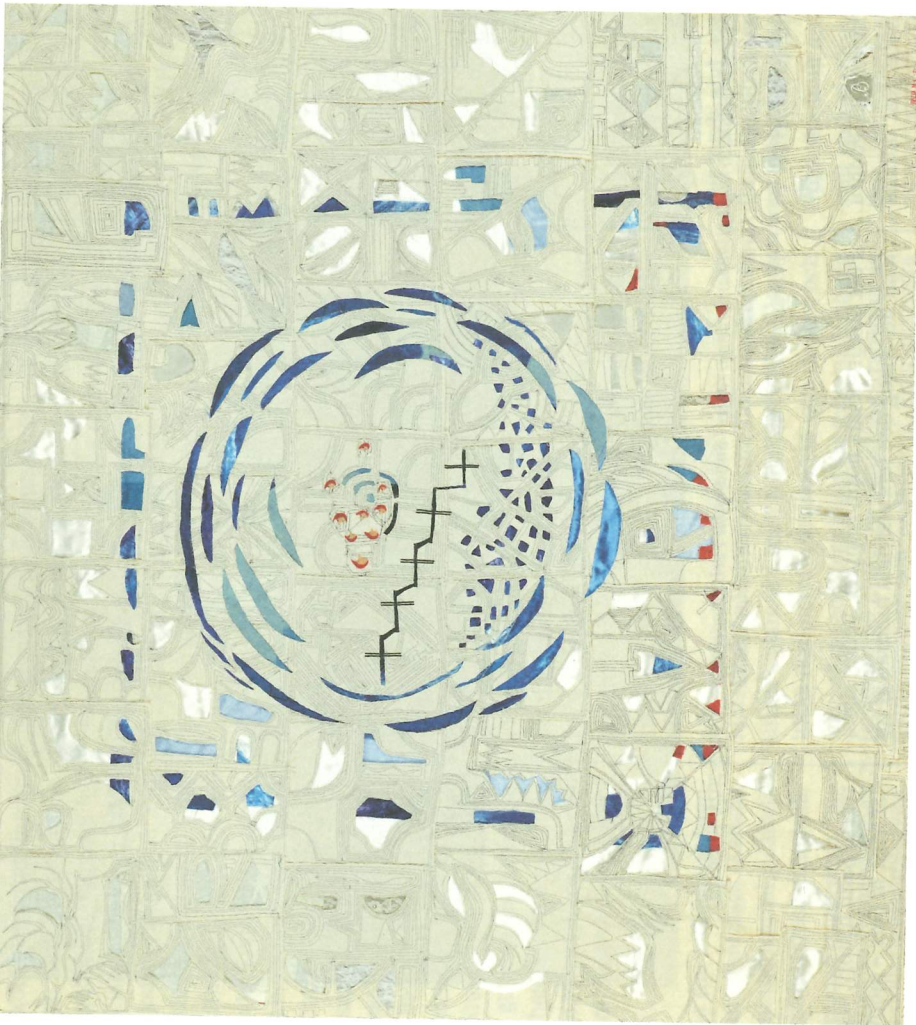
nären åt att berättat om den rikedom som Sápmis marker och vattendrag erbjuder, och visar upp ett överflöd av lax i djupblå vatten i fögrunden och ren på den snöklädda marken ovan, med betagande kullar och berg som möter en lyster himmel långt borta. Konstnären definierar med detta verk föreställningar om trygg försörjning och ekonomi från ett samiskt perspektiv, och pekar på den rikedom som existerar på samisk mark, om vi bara kan respektera, förvalta och behålla den. Många av Marakatt-Labbas arbeten visar på ett i djupaste bemärkelse respektfullt förhållande till land och natur, samtidigt som de ger uttryck åt en ökande fruktan inför eskalerande global uppvärmning och de miljökatastrofer som mänsklig orsak, parallellt med en svdande kritik av tillagande ”grön kolonialism,” vilka hotar att oåterkalleligt ödelägga samiskt liv och hemnamaker. Kritiken finns helt öppet i

and food security from a Sámi perspective, pointing to the wealth that exists on the land, if only we could respect, steward and maintain it. Many of Marakatt-Labba's works demonstrate a respect for, and relationship with, the land at their core and express an increasing concern for the rise of global warming and other human-made environmental catastrophes, while offering a scathing critique of the encroaching “green colonialism” that threatens to devastate Sámi life and homelands irrevocably. This critique occurs overtly in works such as *Máilmmi liegganeapmi* (Global Warming, 2021) and *Biras ii vuordde II* (The Environment Cannot Wait, 2019), but also subtly in works such as *Bistevás boaldámuš: ieagil* (Sustainable fuel: Reindeer lichen, 2022–2023). In that work, the artist depicts her resilient white reindeer in dense, white wool thread, pulling Sámi on sledges across the tundra. The reindeer she depicts are “fueled”



Biebmovuorká / Skaffariet / *The Panty*, 2020, 25x30 cm.
Sákkaldat applikasuvnmain báidnon liidnat / Broderi och applikation på färgad textil / Embroidery with applique on coloured fabric.
Privatna čoačkaldat / Privat samling / Private collection.

lea rabas bargguin (2018) ja *Biras ii vaš boaldámuš: ieagil* kaldagaiguin vilg gievrtras jieva heahtis. Govvíduvvon smierus guvges j gohččoduvo kari sinke Sámis ja Ir inuhtalaš guovlu karibobeaid sirtu



Máilmmi liegganeapmi II / Global uppvärming II / Global Warning II, 2021, 110×135 cm.
Sákkaldat applikašuvnain / Broderi med applikation / Embroidery with applique.
Nationalmuseum.

lea rabas barggus nugo *Máilmmi liegganeapmi* (2018) ja *Biras ii sáhte vuordit II* (2019), muhto maid eanet subtiila hámiin bargguin nugo *Biste-vaš boaldamuš: jeagil* (2022–2023). Suhkkes sákkaldagaiguin vilges ullolaiggiin buvttá govvida gievras jievja hearggi mii geassá sámiiid duoddaris. Govviduvvon heargi ožžo iežas “boaldamuša” smierus guvges jeahkális – mii Kanadas maid gohččoduvvo karibu jeagil – mii gokčá eatnama sihke Sámis ja Inuit Nunaat (riikkaidgaskasaš inuihtalaš guovlu) mii biebmá bohccuid ja sin karibobeláid sirkumpolára nuorta lanjas. Buktu

arbeten som *Máilmmi liegganeapmi* (Global uppvärming, 2018) och *Biras ii vuordit II* (Miljön kan inte vänta II, 2019), men också mer subtilt i arbeten som *Bistevasš boaldamuš: jeagil* (Bränsle: Renlav, 2022–2023). Verket återger med tätastygn av vit ylletråd en slitstark vit ren som drar samer på slädar över tundran. Den avbildade renen erhåller sitt ”bränsle” av den knapriga bleka renlaven – som i Kanada också kallas för karibumossa – som täcker marken både i Sápmi och Inuit Nunaat (internationella inuitiska territorier) som föder renar och deras karibukusiner

by the crunchy, pale-green reindeer lichen – also known as caribou moss in Canada – that blankets both Sápmi and Inuit Nunaat (international Inuit homelands), feeding reindeer and their caribou cousins around the circumpolar north. This work speaks to the importance of the reindeer lichen-filled tundra to the reindeer that graze upon it and therefore to the significance of this lichen to the Sámi who have depended upon, and been in relation with, the reindeer for millennia. The humble reindeer lichen is, in fact, at the centre of one of the greatest crises and resistances in



Bistenáš boaldámuš: ieagil / Hållbart bränsle: renlav / Sustainable Fuel: Reindeer Lichen, 2022–2023, 40×56 cm.
Sákkalad báidnon iihdai / Broderi på färgad textil / Embroidery on coloured fabric.
Privatna čoakkalad / Privat samling / Private collection.

vuoseha man dehálaš ieagelduottar lea guohru bohccui, ja dáinna maid sámiide geat duháhiid jagiid leat leamaš sorjaveččat ja eallán bohccuiguin. Vuollegas ieagil lea duodas guovddáš ovttá dain stuorimus roasuin ja vuostitllemiin dálááiggi sámii historjáš, mii vissásit, muhtin muddui goitge, dahkan nu ahte Marakatt-Labba lea ráhkadan dán buktaga.

Go mon njukčamánu 2023 álgogeažis álggahedjen dán čállosa de logenár sámii boazoeaigádat ja aktivistat vuollástedje uvssaid mánggaid ráđdehusosodagaide Oslo, Norrgas. Sii vuostitlledje joatkašuhtti sajis leahkima 151 léagahis bieggamilluin sámii eatnamiin bohccuid dálveláidun ja guotetbaiki, rihtkun sámiid olmmošlaš vuogietvuodain ja ON:a eamiálbmotjulggašusas (UNDRIP). Golgotmánus 2021 dubmii Norrga allimus riekti sámiid oidi, ja norrga ráddehus

i det cirkumpolära norra rummet. Verket signalerar hur viktig den renlavsfyllda tundran är för den betande renen, och således också för samerna som i mer än ett millennium relaterat till och varit beroende av renen. Den anspråkslösa renlaven är faktiskt hjärtpunkten för en av de mest omfattande kriserna och motstånd i nutida samisk historia, som säkerligen, i alla fall till del, föranlett Marakatt-Labba att skapa detta verk.

När jag i början av mars 2023 påbörjade denna essé ockuperade dussintals samiska renägare och aktivister ingångarna till flera regeringsdepartement i Oslo, Norge. De protesterade mot den fortsatta närvaron av 151 olagliga vindkraftverk på samisk mark för renarnas vinterbete och kalvning, en kränkning av samers mänskliga rättigheter och av FNs urfolksdeklaration (UNDRIP). I oktober 2021 dömde Norges högsta

recent Sámi history, which I am sure must have – at least in part – motivated Marakatt-Labba to create this work.

I began writing this essay in early March 2023 as dozens of Sámi reindeer herders and activists were occupying the entrances to several government ministries in Oslo, Norway. They were protesting against the continued presence of a hundred fifty-one illegal wind turbines on Sámi reindeer winter grazing, herding and calving grounds, a violation of Sámi's human rights and the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP). In October 2021, the Supreme Court of Norway ruled in favour of the Sámi, following an apology by the government for violating the rights of the Sámi reindeer herders with the construction of the turbines in the Fosen peninsula in central Norway, the largest

šallošii c
vuogiatv
Fosenii
prošeakt
mat gok
guohhtun
mu mii
lobihear
bohcco, i
livččii dá
timat álg
allimus r
norrga r
gahit ráđ
leai čoah
sráhtami
zoeaiggå
assemán
vuostálaš
jodus, 60
olu duom

Vuostitl
nain mar
inuhtagu
gaid ja dai
ávkástal
ihtalaš d
daidissor
vuostá M
gitta gillá
rahčamuš
laš čázev
ut, njuorj
Oppalohk
nošis juol
dan sirku
Daid m
didan odd
doaimmah
min kollel
láhtten bi
naseapmi
tereijt, ja
dademiid

vuogatvuodain go ášahedje bieggaturbiinnaid Fosenii guovddáš Norgga, Eurohpá stuorimus prošeakta dien dáfus, dagahii. Dát bieggamillut, mat gokčēt eatnama gos jeagil – bohcco dálveguohtun – šaddá lea ain jodus, váikko dat duopmu mii beannot jagi ovdal celkkii ahte ledje lobiheamit. Go leat čuožžume doppe de uhkida bohcco, mii garvá jiednás ja váralaš gietti váikko livččii dárbbahan iežaset borramuša. Vuostálastimat álggahedje vihttačuodát beaivvi manjil alimus rievtti mearrádusa, ja heaittihuvvui go norgga ráđdehus orru leahkimin geargus álggahit ráđdehallamiid ja boadus leai maid ahte leai čeahkkinn njukčamánu 3 beaivvi 2023 Norgga stáhtaministariin Jonas Gahr Støre ja sámi boazoeaiggádiiguin. Muhto go mon álgogeazis geassemánu ledjen loahpaheame dán teavstta de vuostálastimat fas álge, go bieggamillot ain ledje jodus, 600 beaivvi manjil alimus duopmostuolu duomu.

Vuosttildeapmi muittuha mu sullásaš akšuvnnain manjibut dán jagi Inuit Nunangat (Kanada inuithaguovllut) suddjet min eatnamiid ja čázadagaid ja daid ássiid biraslaš billisteami dan fuolahis ávkkástallama luonddunávccain ja leavvama. Inuithalaš dáiddara nealgestrealka Nunatsiavutas daid issoras multimiljarda-dollar megaprošeavtta vuostá Muskrat Fallsas čáhcefápmohuksehusas gitta gillai Hamlet of Clyde Rivers lihkustuvvan rahčamuš bissehit oljju industriijalobiis seismaš čázevuolbávkalemiid, mii dagai nu ahte bossut, njuorjutt ja earát beallehuvvet ja ballájedje. Oppalohkái, eamiálmogat orru leahkime njunnošis juohke biras- ja dálkkádatroassus miehtá dan sirkumpolára máilmmi.

Daid manjemus jagiid sámít ja inuilitat lea ovdidan odda teoriijaid, krihtalaš geahčastagaid, ja doaimmaid mat sáhttet addit vugiid ođasmahttit min kollektiiva geatnegasvuoda eatnamii ja min láhtten birasis mii lea rievdamme jođánit. Máinnasteapmi dáiddárin geat oassálastet, dokumenterejit, ja fuomášuhttet daid hástalusaid ja rievdademiid sáhtte mearrideaddji ládje váikkuiht,

genteren utfärdade av ursäkt för den kränkning av samiska renskötares rättigheter som uppriktandet av vindturbinerna på halvön Fosen i centrala Norge, Europas största projekt av sitt slag, utgjorde. Dessa vindkraftverk, som täcker marken där renlaven – renens vinterföda – växer är fortfarande i bruk, trots denna dom som ett och ett halvt år tidigare förklarade dem olagliga. Deras närvaro är ett hot mot renen, som undviker de högljudda och riskabla fälten trots att den skulle behöva sin föda. Protesterna påbjörjades den femhundrade dagen efter högsta domstolens beslut och avblåstes när norska regeringen tyckte villiga att inleda förhandlingar, som också resulterade i ett möte 3 mars, 2023 mellan Norges premiärminister Jonas Gahr Støre och samiska renägare. Men när jag i början av juni var i färd med att avsluta denna text tog protesterna fart på nytt, eftersom vindkraftverken fortfarande var i drift, 600 dagar efter högsta domstolens dom.

Motståndet påminner mig om liknande aktioner under senare år i Inuit Nunangat (Kanadas inuitiska regioner) för att skydda våra marker och vattendrag och dess invånare från miljömässig förödelse på grund av vårdslös extrahering av naturresurser och expansion. Från inuitiska konstnärers hungerstrejk i Nunatsiavut i protest mot det bedrägliga multimiljard-dollar megaprojektet i Muskrat Falls för vattenkraftsutbyggnad till byn Hamlet of Clyde Rivers framgångsrika kamp för att stoppa oljeindustrins oerättrigade seismiska undervattenssprängningar, som skrämd och bedövade valar, sälar, med flera. Överhuvudtaget tycks urfolk vara i frontlinjen vid varje miljö- och klimatmässigt nödläge utöver hela den cirkumpolära världen.

Under senare år har inuiter och samer utvecklat nya teorier, kritiska perspektiv och praktiker som kan förse oss med sätt att ompröva vårt kollektiva ansvar gentemot land och jord och vårt interagerande med en miljö i snabb förändring. Konstnärers berättande som deltar i, dokumen-

project of its kind in Europe. These turbines, which cover the reindeer lichen fields that sustain reindeer throughout the winter, are still in operation despite the ruling declaring them illegal a year and a half earlier. Their presence threatens the reindeer, which avoid the loud and dangerous fields despite their need to graze. The protests began on the five hundredth day after the Supreme Court decision and were halted when the Norwegian government seemed to be willing to come to the table, as evidenced by a meeting held between Norwegian Prime Minister Jonas Gahr Støre and Sámi reindeer herders on 3 March 2023. As I was concluding this essay at the beginning of June, however, protests were reigniting as the wind farm remains intact and the Supreme Court decision is now six hundred days passed.

The protestors' efforts remind me of similar work occurring across Inuit Nunangat (the Inuit regions of Canada) in recent years to protect our lands and waters and all their inhabitants from the environmental degradation wrought by reckless resource extraction and expansion. From the Inuit artist hunger strikes in Nunatsiavut against the multimillion-dollar boondoggle that is the Muskrat Falls hydroelectric development megaproject to the Hamlet of Clyde River's successful fight to end the oil industry's unwanted seismic blasting underwater, which was terrifying and deafening whales, seals, and more, it seems that Indigenous Peoples are on the front lines of every environmental emergency throughout the circumpolar world.

In recent years, Inuit and Sámi have been developing new theories, critical perspectives and practices that may provide pathways for rethinking our collective responsibilities to the land and our interactions with the rapidly shifting environment. The storywork of artists who participate, document and respond to these challenges and changes can be profoundly impactful, offering alternative futures of environmental justice that transcend narratives of colo-

sure must have
urakatt-Labba to

early March 2023
ers and activists
o several govern-
y. They were pro-
t presence of a
urbines on Sámi
ing and calving
uman rights and
on the Rights of
In October 2021,
uled in favour of
y the government
ámi reindeer her-
e turbines in the
rway, the largest

fällat molssaavtolaš boahpteáiggiid birasvuogatvuhti mat muitalusaid vuosttildemiid, biehtalemiid ja suverenitehta bokte vuittet narratiivaid koloniála bágojohitima ja ekologalaš bilisteami birra. Illá sáhttri ihtt buoret áigi sirkumpolára eamiálbmoáiddádridda lávkesit ovdus ja alldit jieaideaset; go mii surrat eanet ja eanet mii ráses nuorttalaš ekovuvogáda ja mii iežamet ja mii eahpe-olmmošaš sogat, go riikkaidegaskasaš dáiddamálmmi beroštupmi lea dramáhalaččat jorgaluvvot nuorttas manemus jahkelegi. Marakatt-Labba lea duodas lea mašan njunnošis dán revolúšuvnnaš, omd. su monumentála guoktelogiineallje mehtera guhkes *Historyin* Documenta 14 Kassels, Duiskkas 2017, ja čájáhusain iežá bargguiguin Venedigas ja lohkaheahhtun ollu gaskariikkalaš čájáhusain, dáiddameassuin ja biennálin. Su fámmolaš máinnasteapmi sággamiid bokte lea gaskkustan duohrtavuodaid sámi vuostálastima birra ja vuoste-koloniálasma guhká ovdal su ollu bovdhusat oassálastit sulláasas globála dáiddadáhpusain. Jahkelegiid son lea einmostan, govvidan, muitalan ja manifesteren daid dáiddálaš, politiikkalaš, kultuvrralaš, ja ekologalaš revolúšuvnnaid, buktán kritihalaš narratiivaid sámi eallima birra kolonialismma ovdal, muitalan vuosttildemi birra dáldáiggi, ja fállan molssaavttulaš sámi boahpteáiggiid.

terar och reagerar på dessa utmaningar och förändringar kan ha avgörande inverkan, erbjuda alternativa framtider för miljörättsliga genomarbetelser om motstånd, vägran och suveränitet som övervinnet narrativerna om kolonial fördrivning och ekologisk förstörelse. Det kan knappast dyka upp en bättre tidpunkt för sirkumpolära urfolkskonstnärer att kliva fram och höja sin röst. Just då vi är allt mer oroad över våra fragila nordliga ekosystem och våra egna och våra ickemänskliga släktingar, har den internationella konstvärldens intresse dramatiskt vänt sig norröver under det senaste decenniet. Marakatt-Labba har tveklöst befunnits i framkanten av denna revolution, t.ex. med hennes monumentala tjugofyra meter långa *History* (Historia, 2003–2007) på Documenta 14 i Kassel, Tyskland och genom utställningar med andra arbeten i Venedig och på andra oräkneliga internationella utställningar, konstbiennaler och biennaler. Hennes mäktiga berättande genom broderier har förmedlat sanningar om samiskt motstånd och anti-kolonialism långt innan hennes många inbjudningar att delta i motsvarande globala konsthändelser. I decennier har hon förutsett, föreställt, berättat om och manifesterat dessa konsträrliga, politiska, kulturella, och ekologiska revolutioner, tillhandahållit kritiska narrativer om samiskt liv innan kolonialismen, berättat om motstånd i nuet, och erbjuddit alternativa samiska framtider.

nial dispossession and ecological destruction through stories of resistance, refusal and sovereignty. There hardly appears to be a better time for circumpolar Indigenous artists to rise up and raise their voices; just as our concerns about our fragile northern ecosystems and the fates of ourselves and our nonhuman kin are intensifying, the interest of the international art world has dramatically turned northward over the last decade. Marakatt-Labba has certainly been at the fore of this revolution, exhibiting her monumental twenty-four-metre long *History* (History, 2003–2007) at Documenta 14 in Kassel, Germany and exhibiting other works frequently in Venice and at numerous other international art fairs, exhibitions and biennials. Her powerful stitched storywork has been sharing truths about Sámi resistance and anti-colonialism since long before her many invitations to participate in the likes of these global art events. For decades, she has been anticipating, depicting, narrating and manifesting these artistic, political, cultural and ecological revolutions, providing critical narratives of Sámi life prior to colonialism, storytelling resistance in the present and offering alternative Sámi futures.

1. Mon lea giti mu bargou Folgeris, Jo-ann Archibald, 1
2. Anna Huds Lundström *Art, Culture Sápmi: Mo Research an* Goose Lane 2021), 166.
3. Linda Tuhi *Research an* 2021), 166.
4. Jo-ann Arch Morgan and *in Decoloni Methodolog* Archibald, 1
5. *Research*, 1
6. Smith, Decc
7. Archibald, 1
8. Smith, Decc
9. Carmen Ro *Histories: S Visual", The*
10. Robertson, *Histories in* Heather Igl *Routledge*.

usual and social to be a better artists to rise our concerns and the man kin are national art rthward over as certainly n, exhibiting tre long *His-*menta 14 in other works ous other in- and biennials. as been sha- and anti-colo- y invitations se global art anticipating, ing these art- gical revolu- s of Sámi life stance in the mi futures.

- mu bargoustibiin Jan-Erik Lundströmas, Napatsi Folgeris, Joanne Muzakis dan botta go válbmejin dán cállosa.
 2. Anna Hudson, Heather Igloliorte ja Jan-Erik Lundström, doaim. "Glossary", *Qummut Qukirial: Art, Culture, and Sovereignty across Inuit Nunaat and Sápmi: Mobilizing the Circumpolar North* (Toronto: Goose Lane Editions, 2022), 20.
 3. Linda Tuhiwai Smith, *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples*, (London: Zed Books, 2021), 166.
 4. Jo-ann Archibald Q'um Q'um Xiēm, Jenny Bol Jun Lee-Morgan and Jason De Santolo, doaim. "Introduction", in *Decolonizing Research: Indigenous Storywork as Methodology* (New York: Bloomsbury, 2022), 1.
 5. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 12.
 6. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 166.
 7. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 4.
 8. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 41.
 9. Carmen Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories: Storying Histories of Art: Activating the Visual", *The Routledge Companion to Indigenous Art Histories in the United States and Canada*, doaim. Heather Igloliorte and Carla Taunton (New York: Routledge, 2022), 335.
 10. Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories", 340.
-
- Lundström, Napatsi Folger och Joanne Muzak för helpful feedback and suggestions in the preparation of this essay.
2. Anna Hudson, Heather Igloliorte och Jan-Erik Lundström, eds., "Glossary", in *Qummut Qukirial: Art, Culture, and Sovereignty across Inuit Nunaat and Sápmi: Mobilizing the Circumpolar North* (Toronto: Goose Lane Editions, 2022), 20.
3. Linda Tuhiwai Smith, *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples*, (London: Zed Books, 2021), 166.
4. Jo-ann Archibald Q'um Q'um Xiēm, Jenny Bol Jun Lee-Morgan and Jason De Santolo, eds., "Introduction", in *Decolonizing Research: Indigenous Storywork as Methodology* (New York: Bloomsbury, 2022), 1.
5. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 12.
6. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 166.
7. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 4.
8. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 41.
9. Carmen Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories: Storying Histories of Art: Activating the Visual", *The Routledge Companion to Indigenous Art Histories in the United States and Canada*, ed. Heather Igloliorte and Carla Taunton (New York: Routledge, 2022), 335.
10. Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories", 340.
-
- Lundström, Napatsi Folger och Joanne Muzak för hjälpsamma återkopplingar och förslag under arbetet med denna essä.
2. Anna Hudson, Heather Igloliorte och Jan-Erik Lundström, red. "Glossary", in *Qummut Qukirial: Art, Culture, and Sovereignty across Inuit Nunaat and Sápmi: Mobilizing the Circumpolar North* (Toronto: Goose Lane Editions, 2022), 20.
3. Linda Tuhiwai Smith, *Decolonizing Methodologies: Research and Indigenous Peoples*, (London: Zed Books, 2021), 166.
4. Jo-ann Archibald Q'um Q'um Xiēm, Jenny Bol Jun Lee-Morgan and Jason De Santolo, eds., "Introduction", in *Decolonizing Research: Indigenous Storywork as Methodology* (New York: Bloomsbury, 2022), 1.
5. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 12.
6. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 166.
7. Archibald, Lee-Morgan and De Santolo, *Decolonizing Research*, 4.
8. Smith, *Decolonizing Methodologies*, 41.
9. Carmen Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories: Storying Histories of Art: Activating the Visual", *The Routledge Companion to Indigenous Art Histories in the United States and Canada*, ed. Heather Igloliorte and Carla Taunton (New York: Routledge, 2022), 335.
10. Robertson, "Writing and Sharing Our Art Histories", 340.